

КОМПЛЕКСНИЙ КОМУНІКАТИВНО-СЛОВОЦЕНТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТУ

(Виступ С. Джобса перед випускниками Стенфордський університету, 2005 рік)

<https://www.youtube.com/watch?v=-bBvU0irz70>

Лексематичний рівень спілкування (в центрі аналізу тексту – слово як двостороння одиниця в сукупності його значень та форм у спілкуванні):

- місце і час спілкування; їх вплив на перебіг інтеракції (спілкування та взаємодії з іншими людьми): ритуальні, типові словоформи привітання, прощання, вибачення, вітання тощо;
Стенфордський університет 2005 рік. Виступ перед випускниками для їхньої подальшої мотивації у професійній діяльності. На початку промови Стів Джобс подякував за надання можливості виступити перед аудиторією. «Для мене честь бути з вами сьогодні ...» - так розпочав свою промову.
- вербальна та невербальна характеристика каналів комунікації (вокальний: звуковий, слуховий; візуальний: зоровий; тактильний: дотиком; нюховий; смаковий);
Наявні вербальні(активна мова) і невербальні (жестикауляція, міміка обличчя під час жартівливих моментів) засоби комунікації, що підсилюються звуковою апаратурою(мікрофон)
- комунікативний шум і його вплив на спілкування (фізичний: шум мотора автомобіля, вентилятора, тиха вимова адресанта; психічний шум: ставлення до адресанта або адресата; неухважність слухача, заглибленість у свої думки; інтелектуальна обмеженість; семантичний: спілкування різними мовами; використання спеціальної термінології);
Виступ відбувався на вулиці, але ніякого фізичного шуму не відбувалося. Вимова оратора була гучною. Наявність психічного шуму (реакція аудиторії на певні аспекти)
- зворотний зв'язок і засоби його підтримування.
Студенти уважно слухали Стіва Джобса, підтримували оплесками.

Лексико-семантичний рівень спілкування (аналіз лексико-семантичних варіантів слова в контексті комунікативно-словоцентричних стратегій та тактик):

- виявлення комунікативно-сугестивної (психоемоційної) мети кожного з учасників спілкування. Чи змінюється впродовж інтеракції (взаємодії) мета спілкування? Якщо так, то в чому причина?
Психоемоційна мета – викликати мотивацію не покладати рук під час скрутних життєвих ситуацій та надихнути на бажання думати про своє майбутнє. Впродовж інтеракції спілкування мало три різних теми, які об'єднувало цілісність життєвого шляху людини.
- аналіз комунікативно-словоцентричної ініціативи учасників спілкування персонажів (вербальна сугестія (психоемоційний вплив) ініціативи: радість, відчай, піднесення, бадьорість, похмурість, наполегливість, страх, розсудливість, байдужість тощо);
Оратор намагається чинити психоемоційний вплив на свідомість студентів. Він зачіпає моральну тему, яка повинна пробудити в аудиторії якість лідерства та наполегливості у своїй праці. Стів Джобс виступає впевнено, розсудливо.
- аналіз комунікативно-словоцентричних стратегій (комунікативно-словоцентричною стратегією вважається умисно здійснюваний комплекс мовленнєвих дій щодо планування своєї словоцентричної взаємодії зі співрозмовником для реалізації конкретної комунікативно-сугестивної (психоемоційної) мети. Практичним інструментом такої реалізації слугує комунікативно-словоцентрична тактика): власне комунікативні: послідовність комунікативних дій / змістовні: змістовне планування мети з урахуванням мовного матеріалу; кооперативні: діалоги та полілоги / некооперативні: суперечки, претензії, погрози, конфлікти;
Для реалізації психоемоційної мети, оратор дотримується певної стратегії. Добре підготовлений текст, який має чітку структуру, та містить особистий приклад з життя психологічно діє на випускників та змушує їх глобально замислитися над даною темою.
- оцінка учасниками комунікативно-словоцентричної стратегії один одного словами різної конотації (додаткове, супровідне значення) (наприклад: слова мінорні чи мажорні: прекрасні,

світлі, ніжні, радісні, піднесені, бадьорі, яскраві, сильні, стрімкі, повільні, тихі, суворі, сумні, темні, важкі, тужливі, похмурі, страхітливі, лихі, сердиті, люті тощо);
Спостерігачі уважно слухають, дехто обмінюється думками між собою.

- виявлення тактик комунікативної поведінки учасників спілкування. Типи тактик. Зміна тактик (якщо це спостерігається): *тактики продукування* оцінного (позитивного чи негативного) значення, що використовуються адресантом як суб'єктом оцінювання;
Тактика оратора - здійснення мотиваційного впливу заради мотивації

- *тактики реагування* на оцінне (позитивне чи негативне) значення, використовувані адресатом як об'єктом оцінювання;
Тактика реагування аудиторії – спокійна, виражають емоції посмішкою та сміхом.

- лексико-семантичні варіанти слів для характеристик соціальних та комунікативних ролей, що реалізуються персонажами у фрагменті, який аналізується. Чи змінюються комунікативні ролі учасників спілкування? (*Соціальні ролі* визначаються професією, видом діяльності, статтю віком; *комунікативні ролі* формуються із сукупності дій, мовленнєвих вчинків, міміки, фраз, зовнішності, одягу тощо – *порадник, красень, супермен, бунтівник, діловий, знаменитість, жертва, «сіра людина»* тощо);
Під час виступу Стів Джобс залишався оратором, але змінював комунікативну роль. Спочатку він був дитиною, яку хотіли всиновити, потім став засновником компанії, далі жертвою у діловій сфері, на межі смерті, і на останок – *порадник*. Студенти весь цей час не змінювали свою комунікативну роль – вони були слухачами.

- виявлення прихованих ролей (комунікативних позицій) учасників спілкування (із застосуванням трансактного аналізу Е. Берна): *позиція дитини* – передбачає ведення спілкування за принципом «хочу/не хочу» за допомогою слів; *позиція батька* - передбачає ведення спілкування за принципом «роби так-то і так-то» за допомогою слів; *позиція дорослого* – зорієнтоване на норми логіки, здоровий глузд, врахування реальної ситуації, бажання бути у всьому рівним з іншими за допомогою слів;
Стів Джобс виступає з позиції дорослого. Він намагається орієнтуватися на норми логіки, врахування життєвої ситуації, намагається надати студентам урок життя, яким пройшов сам.

- характеристика типів спілкування персонажів: відкрите / закрите; ініціативне / примусове; офіційне / неофіційне; етикетне / розкуте; конфліктне / кооперативне;
Спілкування є одностороннім, без зворотнього зв'язку, відкрите, розкуте, неофіційне.

- аналіз складових комунікативно-словоцентричного кодексу кожного учасника спілкування («позитивні» та «негативні» слова). Засоби мовного етикету.

- Оратор використовує позитивні слова для підбадьорення та мотивації. Також використовує негативні слова, які дають змогу описати труднощі його життєвого шляху

Мовленнєвий рівень спілкування (використання слів в тому чи іншому лексико-семантичному варіанті у складі речення чи тексту):

- мовленнєві жанри, яким віддається перевага учасниками спілкування, (бесіда, розмова, суперечка, розповідь, історія, лист, записка, щоденник тощо) їх лексико-семантична організація (ключові слова, словосполучення, речення);
Стів Джобс віддає перевагу таким мовленнєвим жанрам як *розповідь, автобіографія*. Ключові слова: *моя біологічна мати, всиновили, коледж, поліграфія, Apple*. Ключові речення: *Я люблю свою роботу – і це було єдине, що допомагало мені продовжувати справу. Залишайтеся спраглими, залишайтеся безрозсудними.*

- найчастотніші типи мовленнєвих актів (*репрезентативи* або *асертиви* зобов'язують мовця нести відповідальність за істинність слів чи висловлювань; *директиви* змушують адресата зробити дещо; *комісиви* зобов'язують мовця виконати певні дії у майбутньому або дотримуватися певної лінії поведінки; *експресиви* виражають психологічний стан, характеризують міру відвертості

мовця; *декларативи* встановлюють відповідність між пропозиційним змістом слів-символів, висловлювань і реальністю) та їх лексико-граматичне втілення (наприклад, *репрезентативи* або *асертиви*: дієслова – хвалитися, скаржитися; *директиви*: опорні дієслова – запитувати, наказувати, командувати, просити, молити, радити, запрошувати; *комісиви*: мати намір, ставитися прихильно; *експресиви*: вітати, просити вибачення, співчувати, привітати; *декларативи*: якщо я, то Ви);

Найчастотніші типи мовленнєвих актів – експресиви: привітати, побажати, змотивувати, надихнути.

- аналіз лексико-семантичних аспектів спілкування: вживання слів у прямих і переносних значеннях, образність, тропи і фігури мовлення тощо. Засоби мовного етикету;

Текст Стіва Джобса більш відповідає офіційному стилю, але з елементами розмовного стилю. Засобами мовного етикету були привітання, побажання, прощання

- дотримання норм культури мовлення учасниками спілкування. Типи мовленнєвих помилок в ідіостилі учасників спілкування;

З перекладу на українську мову мовленнєвих помилок не було помічено.

- роль паралінгвістичних (*міміка, жести, інтонація тощо*) засобів спілкування: реєстрові характеристики; тональність спілкування; атмосфера спілкування.

Міміка та жести вплинули на аудиторію. З їх допомогою Стів Джобс акцентував увагу. Інтонація голосу була спокійною (повністю про інтонацію характеризувати не можу через переклад). Атмосфера була спокійною та зосередженою.

Соціокультурний рівень спілкування

- Характеристика спілкування загалом: сильніші та слабкіші комунікативні позиції, хто досяг предметних та комунікативних цілей, хто ефективніше використовував засоби комунікативного кодексу, хто завоював комунікативну ініціативу, а хто її втратив тощо.

Виступ можна вважати вдалим, мету було досягнуто. Цей виступ дав змогу більшості студентам зрозуміти значимість незворотніх негативних подій, які у свою чергу через закладення у її вирішення великих зусиль несе за собою щось більше та масштабніше. Стів Джобс зміг зосередити увагу студентів своєю цікавою життєвою історією, яка надихнула більшість. Від аудиторії не було віддачі, вона просто слухала та реагувала на розповідь оплесками, але тим самим підтримувала оратора.